

Globális célok megjelenése a közigazgatásban

Pomázi István, geográfus, egyetemi magántanár
„László Ervin 90” konferencia
Magyar Tudományos Akadémia
2022. június 16.

A központi tervezés időszaka

Limits to Growth (MIT)- 1972

ENSZ konferencia az emberi környezet védelméről
Stockholm, 1972, 116 ország vett részt, a keleti blokkból
csak Jugoszlávia és Románia

26, máig érvényes alapelvet fogadtak el (felelősség a jelen
és a jövő nemzedékekért)

Megalakul az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP)

Törvény az emberi környezet védelméről (1976) –a
Stockholmi Nyilatkozat hatása

VII. ötéves népgazdasági terv (1985-1990)- magától elhal,
az Országos Tervhivatal megszűnik

Intézményesülés

- ▶ Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium létrehozása (1987, OKTH+OVH)
- ▶ World Council on Environment and Development- Our Common Future (Közös jövőnk, 1987, megjelenik magyarul)
- ▶ Rendszerváltás- Nemzeti Megújulás Programja (ökoszociális piacgazdaság)- Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, 1990)
- ▶ Riói Csúcs (1992) – Nyilatkozat a környezetről és fejlődésről (27 alapelv), Agenda 21 (Feladatok a 21. századra, megjelenik magyarul)

Szakpolitikai és jogi megalapozás

- ▶ Nemzeti Környezet-és Természetpolitikai Koncepció (környezetpolitikai alapelvek,1994)
- ▶ OECD-csatlakozási tárgyalások-1994-1996, kiemelt terület a környezetpolitika
- ▶ Törvény a környezetvédelem általános szabályairól (1995, kiemelkedő munka) – cél: ember és környezet harmóniája, fenntartható fejlődés
- ▶ A központi tervezés megszűntével vákuum
- ▶ Stratégiai tervezés kialakítása (USA EPA-val együttműködés)

Közigazgatási ethosz (anno 1996)

- A KTM küldetése

A Magyar Köztársaság Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumának (KTM) küldetése az egészséges és szép környezet megőrzése, a környezeti károk megelőzése, az életminőség tudatos javítása a jelen és a jövő nemzedékeinek jóléte és biztonsága érdekében. A természeti és az épített környezet harmóniájának megteremtése céljából kiszámítható és nyílt együttműködésre törekszik hazai és nemzetközi partnereivel. Tevékenysége során alapvetőnek tartja a szakértelmet, a hitelességet, a hatékonyságot, a tervszerűséget és a közérthetőséget.

Budapest, 1996. július 12.

Környezetpolitikai alapelvek

Nemzeti Környezet-és Természetpolitikai Koncepció (környezetpolitikai alapelvek,1994), ENSZ, OECD, Európa Tanács, EU

- ▶ A fenntartható fejlődés mint a környezetpolitika központi gondolata
- ▶ A káros környezeti hatások megelőzése
- ▶ Az elővigyázatosság
- ▶ A környezeti szempontok külső és belső integrálása
- ▶ A környezeti jogok és felelősség érvényesítése a jogalkotásban
- ▶ A környezet közös vagyon, a környezetvédelem nemzeti ügy
- ▶ A környezeti szempontok beépítése a gazdaság folyamataiba („szennyező fizet” és „használó fizet”)
- ▶ A környezetpolitika regionalizálása
- ▶ A szubszidiaritás és partneri viszony

Hosszú távú cél: 2020-ra a fenntartható fejlődés filozófiájának meggyökeresedése

Nemzeti Környezetvédelmi Program

- ▶ Nemzeti Környezetvédelmi Program (1997-2002)- fontos stratégiai tervezési dokumentum (ENSZ, EU és OECD programok figyelembevételével),
- ▶ EU 1992-ben elfogadott 5. környezetvédelmi programja (Fenntarthatóság felé, magyarul KTM 1997.)
- ▶ 1. Nemzeti Környezetvédelmi Program 1997-2002
- ▶ 2. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2003-2008
- ▶ 3. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2009-2014
- ▶ 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- ▶ 5. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2021-2026 (?)

Környezetpolitikai kihívások (OECD EPR, 2018)

- ▶ Szétaprózott környezetvédelmi felelősségek központi szinten, a helyi kapacitások hiányosak
- ▶ Nincs önálló környezetvédelmi tárca (2010 óta)
- ▶ Erős függés a fosszilis energiáktól
- ▶ Az épületek energiahatékonysága alacsony
- ▶ Öreg és gyorsan növekvő gépkocsiállomány
- ▶ Légszennyezéssel kapcsolatos súlyos egészségi kockázatok
- ▶ Szennyvízkezelési ellátottság a legalacsonyabbak közé tartozik az OECD-ben
- ▶ Gyenge ökoinnovációs teljesítmény
- ▶ Csökkenő társadalmi részvétel a döntéshozatalban
- ▶ A biológiai sokféleség integrációjának hiánya a legtöbb ágazati politikában

Fenntartható fejlődési stratégiák

- ▶ Nemzeti fenntartható fejlődési stratégia (2007) - egy hosszú távú keretstratégiai jellegű dokumentum (rendszerszemlélet, holisztikus megközelítés stb.)
- ▶ rövidtáv (3-5 év), középtáv (10-15 év), hosszútáv (25-50 év)
- ▶ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács (NFFT) 2008. október 10-én alakult meg ötpárti konszenzussal az Országgyűlés kezdeményezésére, annak tanácsadó, érdekegyeztető szerveként. Elnöke az Ogy. elnöke.
- ▶ Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012–2024) – az átmenet nemzeti koncepciója
- ▶ Négy előrehaladási jelentés készült el

Fenntartható fejlődési állapotmátrix (NFFT 4. előrehaladási jelentés, 2021. december)

	Javuló trend vagy stabil helyzet (2013 óta)	Romló trend vagy stagnálás (2013 óta)
Jó állapot (2019-2020)	<p>Foglalkoztatás</p> <p>Államadósság (Covid-járványig)</p> <p>Fizikai tőkébe való beruházások</p> <p>Országos digitális infrastruktúra</p> <p>Nemzeti összetartozás, kapcsolat a határon túli magyarokkal</p> <p>Adóelkerülés visszaszorítása</p>	<p>Államadósság (Covid-járvány hatására)</p> <p>Üvegházgáz-kibocsátás (EU-n belüli relatív helyzet)</p> <p>Időskori eltartottsági ráta, nyugdíjrendszer fenntarthatósága</p>
Rossz állapot (2019-2020)	<p>Népesedés: termékenység</p> <p>Születéskor várható élettartam</p> <p>Kivándorlás</p> <p>Társadalmi kirekesztettség, szegénység</p> <p>Intézményekbe vetett bizalom</p> <p>Kutatás-fejlesztés, innováció</p> <p>Digitális technikák alkalmazása a gazdaságban</p>	<p>Alacsony társadalmi mobilitás, oktatási rendszer erős szelektivitása</p> <p>Tudástőke újatermelése, az oktatás minősége</p> <p>Minőségi munkaerőkinálat</p> <p>Az oktatásban eltöltött átlagos idő, korai iskolaelhagyás, élethosszig tartó tanulás</p> <p>Pedagógusok anyagi megbecsültsége</p> <p>Egészségtudatos magatartás</p> <p>Egészségügyi intézményrendszer minősége</p> <p>Természeti erőforrás-termelékenység</p> <p>Biodiverzitás</p> <p>Mesterséges felszínborítottság növekedése</p> <p>Háztartási fűtésből származó levegőszennyezés</p> <p>Civil aktivitás</p> <p>Korrupcióérzékelés</p>

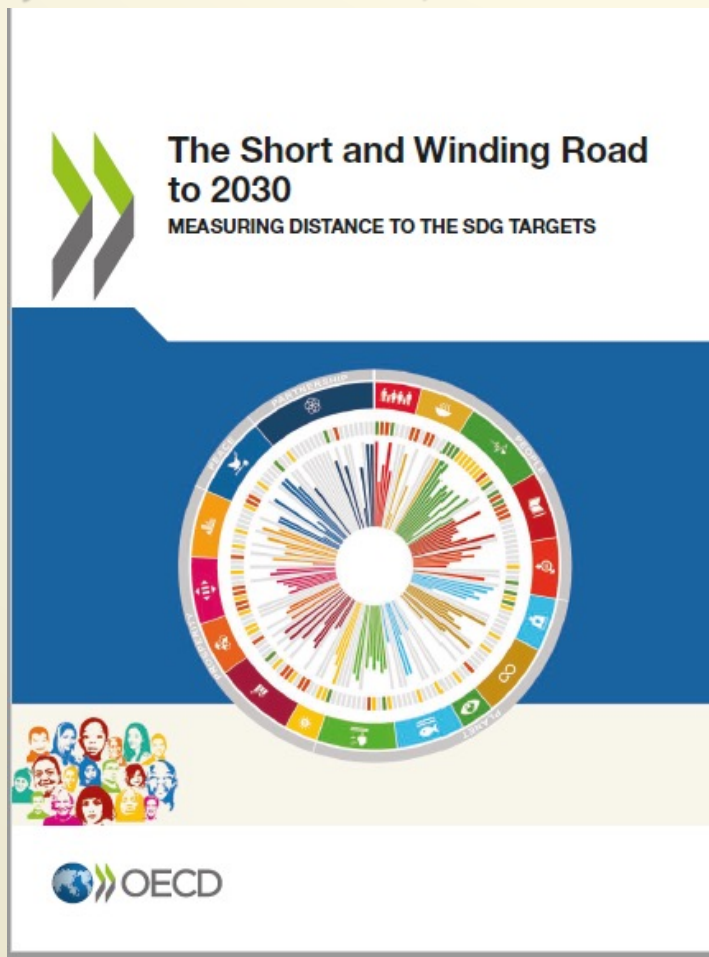
NFFT 4. előrehaladási jelentés (2019–2020, 2021. december , részlet)

A **fenntarthatóság intézményrendszere** továbbra is kiegyensúlyozatlan: míg az Alaptörvény számos rendelkezése, a jövő nemzedékek szószólója, a különböző tanácsadó testületek (NFFT, Országos Környezetvédelmi Tanács, Versenyképességi Tanács), a köztársasági elnöki hivatal fenntarthatósági igazgatósága, a Magyar Nemzeti Bank zöld finanszírozási és versenyképességi programjai együttesen, világszinten egyedülállóan **gazdag fenntarthatósági intézményrendszert mutatnak**, addig a **végrehajtó hatalom területén a fenntarthatóság nem stratégiai szempont**. Hiányzik az érdemi **horizontális kormányzati koordináció**, az erre vonatkozó országgyűlési határozati ajánlás is csak formálisan, de nem érdemben teljesült. A helyenként **felgyorsuló jogalkotás számos esetben nem veszi figyelembe, nem hasznosítja a fenti intézmények által megformált véleményeket**

Az 5. Orbán-kormány minisztériumai (2022. május)

- ▶ Magyarország minisztériumai a következők:
 - a) Agrárminisztérium (**természetvédelem**)
 - b) Belügyminisztérium (**vízügy**)
 - e) Építési és Beruházási Minisztérium (**épített környezet**)
 - d) Honvédelmi Minisztérium,
 - e) Igazságügyi Minisztérium,
 - f) Kulturális és Innovációs Minisztérium,
 - g) Külgazdasági és Külügyminisztérium,
 - h) Miniszterelnöki Kabinetiroda,
 - i) Miniszterelnökség,
 - j) Pénzügyminisztérium, és
 - k) Technológiai és Ipari Minisztérium (**környezetvédelem, klímapolitika, körforgásos gazdaság, hulladékgyártás, fenntartható fejlődés**)
- ▶ + 2 TNM: területfejlesztés, gazdaságfejlesztés

Rövid és kanyargós út 2030-ig OECD elemzés a FF Céloktól mért távolság (2022. május, 262 oldal)

Hol tartanak az OECD-országok a FF Célok megvalósításában

- ▶ A 112 mérhető célból 10 teljesült, 18 közel van a megvalósításhoz
- ▶ 21 cél nagyon messze van a teljesüléstől, különösen: szegénység leküzdése, bizalom a demokratikus intézményekben, a környezeti terhelések növekednek, tovább csökken a biológiai sokféleség

Magyarország, távolság a FF Céloktól

Figure 1. Hungary's distance from achieving SDG targets included in this report

Current level: bars shows current level of achievement on each available target. The longer the bar, the shorter the distance still to be travelled to reach the 2030 target. Colors refers to the Goals.

Trend assessment: the outer ring describes the trend using spotlight colours to measure progress towards the target

■ Target is achieved or on track to being achieved
■ Progress has been made, but is insufficient

■ No progress or moving away from the SDG target
■ No (or insufficient) data

Goals

- 1: No Poverty
- 2: Zero Hunger
- 3: Good Health and Well-Being
- 4: Quality Education
- 5: Gender Equality
- 6: Clean Water and Sanitation
- 7: Affordable and Clean Energy
- 8: Decent Work and Economic Growth
- 9: Industry, Innovation and Infrastructure
- 10: Reduced Inequality
- 11: Sustainable Cities and Communities
- 12: Responsible Consumption and Production
- 13: Climate Action
- 14: Life Below Water
- 15: Life On Land
- 16: Peace, Justice and Strong Institutions
- 17: Partnerships for the Goals

Source: All data is taken and adapted from (UNDESA, 2021^[1]), SDG Global Database, <https://unstats.un.org/sdgs/unsdg> and (OECD, 2021^[2]), OECD.Stat, <https://stats.oecd.org/> (accessed on 29 October 2021).

Magyarország, távolság a FF Céloktól

- ▶ 16 cél teljesült az összevethető 121 célból
- ▶ További 10 várhatóan teljesülni fog 2030-ig
- ▶ Fő kihívások:
 - ▶ társadalmi befogadás helyzete romlik
 - ▶ Egészségi állapot romlik, a kockázatok nőnek
 - ▶ A közintézmények diverzitását és számon kérhetőségét javítani szükséges

Európai szemesztter (2022. május 23.)

- ▶ **Fenntartható fejlődési célok teljesülése**
- ▶ Települési hulladék újrahasznosítása- 2020 HU-33, EU-47,8%
- ▶ Körforgásos anyaghasználat -2020 HU- 8,7, EU-12,8%
- ▶ Megújuló energia -2020 HU-13,9, EU-22,09%
- ▶ Energiatermelékenység-2020 HU-4,7, EU-8,6%
- ▶ Korai iskolaelhagyók-2021 HU-12, EU-9,7%
- ▶ Felsőoktatásban végzetek-2021 HU-32,9, EU- 41,2
- ▶ Alacsony a nők aránya a parlamentben, kormányban és a felsővezetők között
- ▶ K+F+I aránya a GDP-ben 2020 HU-1,61, EU-2,32%

Európai szemeszter (2022. május 23.)

European Green Deal

- ▶ Alacsony a biogazdálkodással művelt területek aránya
- ▶ Romlik a biológiai sokféleség és az ökoszisztéma szolgáltatások egészsége
- ▶ A légszennyezés továbbra is aggasztó (szállópor és nitrogén-dioxid)
- ▶ Erőforrás-termelékenység- 33%-kal az EU-átlag alatt
- ▶ Környezettechnológia és innováció (HU 25.helyen)
- ▶ Stagnál az ország tudományos teljesítménye

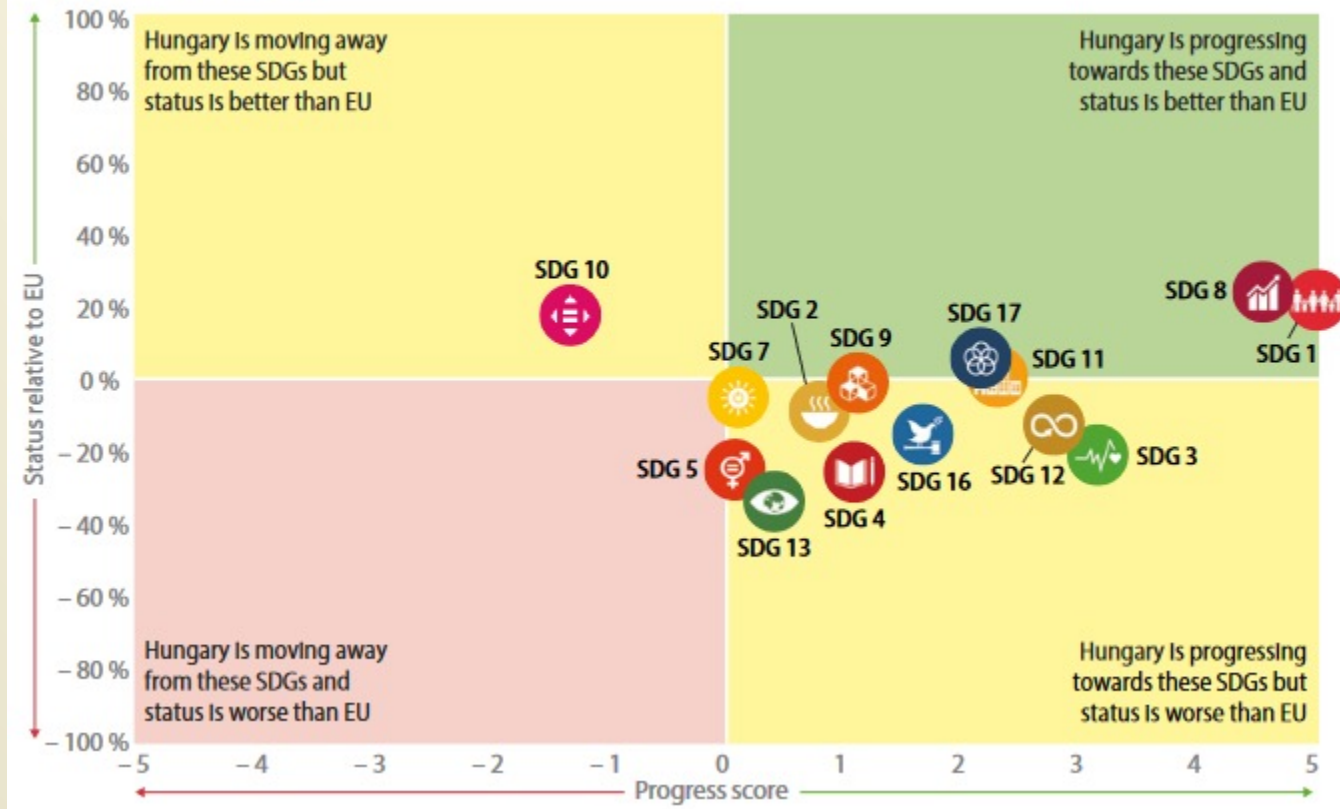
Európai szemesztter (2022. május 23.)

Közigazgatás

- ▶ Sokkal kevésbé hatékony, mint az EU-átlag
- ▶ Nincs átláthatóság, tényeken alapuló döntéshozatal, a valódi társadalmi konzultáció és részvétel korlátozott
- ▶ A kormányzat számon kérhetősége gyenge
- ▶ A politika és a tudomány közötti bizalom hiányzik

Magyarország teljesítménye (Fenntartható fejlődés az EU-ban, Eurostat 2022)

Figure 18.19: Hungary

Szakpolitikák összehangolása

- ▶ Rendszergondolkodás fontossága
- ▶ Még mindig a „silo approach” (csőlátás) a domináns a komplex problémák kezelésében
- ▶ **OECD Recommendation of the Council on Policy Coherence for Sustainable Development, 2019** - 8 alapelv
- ▶ Politikai elkötelezettség és legmagasabb szintű vezetés
- ▶ Hosszú távú stratégiai jövőkép
- ▶ Szakpolitikák közötti integráció erősítése
- ▶ Összkormányzati koordináció biztosítása
- ▶ Nemzeti szint alatti kormányzatok bevonása
- ▶ Legfontosabb érintettek hatékony bevonása
- ▶ Szakpolitikák hatásainak elemzése, értékelése
- ▶ Monitoring, jelentéstételi és értékelési rendszerek erősítése

Nyitott kormányzás

- ▶ **OECD Recommendation of the Council on Open Government (2017) – SDG 16**
- ▶ Az OECD ajánlja, hogy az országok dolgozzanak ki, fogadjanak el és valósítsanak meg **nyitott kormányzási stratégiákat** és kezdeményezéseket, amelyek támogatják az **átláthatóság, integritás, számon kérhetőség és az érdekelt felek részvételének** elveit a közpolitikák és szolgáltatások tervezésében és nyújtásában nyitott és inkluzív módon.

Stockholm +50

Nyilatkozat (2022. június 3.) Ajánlások (10)

- 4. Strengthen national implementation of existing commitments for a healthy planet, through enhancing environmental national legislation, budget, planning processes and institutional frameworks; promoting evidence-based policymaking, including by enhanced collaboration between academic disciplines and thematic scientific panels, drawing on insights and expertise from indigenous and traditional knowledge; and scaling-up capacity support and development, access to and financing for environmentally sound technologies.**

Planetáris tudatra van szükség

- ▶ „Amennyiben az emberi szellem és tudat nem ölt planetáris méreteket, akkor megerősödnek a globalizált társadalmi/természeti rendszert szétfeszítő folyamatok, és olyan megrázkódtatást eredményeznek, amely veszélyeztetheti egy békés és együttműködő globális társadalom felé való átmenet egészét. Ez visszalépést és veszélyt jelentene az emberiség számára”.
- ▶ Kiáltvány a planetáris tudatról. László Ervin: Harmadik évezred. Veszélyek és esélyek. A Budapest Klub első jelentése. Új Paradigma. Budapest, 1998.

Ökológiai civilizáció

- ▶ „Our current society cannot be considered civilized by any objective standard”.
- ▶ **„A jelen társadalmát objektív mércével nem lehet civilizáltnak tekinteni”**
- ▶ „The future most of us seek will be an ecological civilization: peaceful, democratic, equitable, sustainable, and dedicated to securing the wellbeing of people and Earth. Getting there requires a civilizational change.,,
- ▶ **„A jövő, amelyet legtöbben keresünk, egy ökológiai civilizáció lesz: békés, demokratikus, igazságos, fenntartható és elkötelezett az iránt, hogy biztosítsa az emberek és a Föld jóllétét. Az odajutás civilizációs változást követel meg”**
- ▶ David Korten, Római Klub tagja, 2022. január

Két világ küzdelme

NO COMMENT

Köszönöm a megtisztelő figyelmüket!